

Priester, schrijver en activist

Mpho Andrea Tutu van Furth (1963) is een anglicaans priester, schrijver en activist. Ze is de dochter van Leah en aartsbisschop Desmond Tutu. Met haar vader schreef ze twee boeken. Ook was ze mede-auteur van een biografie van hem. Ze werd in 2003 tot priester gewijd, maar moest haar ambt neerleggen toen ze na de echtscheiding van haar man hertrouwde met een vrouw. Sinds dit jaar is ze verbonden aan de geloofsgemeenschap Vrijburg in Amsterdam.

Mpho Tutu van Furth: 'De Bijbel maakt helemaal geen enorm punt van homoseksuele relaties'

Mpho Tutu van Furth beleefde het eerste jaar zonder haar vader en haar eerste jaar als predikant in Nederland. "Het was een raar jaar."

Het vriest buiten, maar thuis bij Mpho Tutu van Furth in Amstelveen brandt de houtkachel. Ze biedt thee en zelfgebakken koekjes aan uit een tupperware bakje, en gaat dan zo dicht mogelijk bij het flakkerende vuur zitten. Achterin de huiskamer zit haar echtgenote Marceline van Furth op de bank, werkend met de laptop op schoot, en oortjes in. Net wanneer het erop lijkt dat Tutu van wal wil steken, vraagt ze om een moment stilte. Ze sluit even de ogen, en vouwt de handen in haar schoot. "Ik doe dit altijd, ja. Ik neem dan een moment om te bidden."

Mpho Tutu van Furth (59) komt juist terug van de bijbelstudie die ze op woensdagochtenden leidt in 'haar' kerk in Amsterdam-Zuid. Bijna een jaar is ze nu als predikant verbonden aan Vrijburg, een geloofsgemeenschap van remonstranten en vrijzinnig protestanten. Ze leert de gemeenschap net kennen. "Daar geniet ik van", zegt ze.

Het was ook het eerste jaar zonder haar vader, de Zuid-Afrikaanse anti-apartheidsactivist en anglicaans geestelijke Desmond Tutu (1931-2021). "Ja, het is een raar jaar geweest. In het begin was het moeilijk om weer terug hier in Nederland te zijn, moeilijk om niet bij mijn moeder te zijn. Maar er is ook Facetime, ik praat bijna elke dag met haar. En ik heb haar een paar keer kunnen bezoeken. Wat dat betreft ben ik super bevoorrecht."

Ze trad in de voetsporen van haar vader, maar moet het priesterschap in de Anglicaanse kerk al jaren missen. Toen ze trouwde met Marceline, zeven jaar geleden, heeft ze haar ambt moeten neerleggen. In de anglicaanse kerk mogen geestelijken weliswaar trouwen, maar niet met iemand van hetzelfde geslacht.

Voelt u zich al een beetje thuis in uw nieuwe kerk?

“Hmm, thuis..? Ik denk dat het nog een beetje voelt als mijn tantes huis. Een tante die ik graag mag! Maar dit is niet de plek waar ik mijn schoenen uitschop, iets uit de koelkast pak en met mijn voeten op de bank ga zitten.”

En in Nederland?

“Ik ga vaak genoeg terug naar Zuid-Afrika, een paar keer per jaar. Maar ik mis het wel, helemaal op een dag als vandaag, als het heel koud is buiten. De zon, de warmte, de vriendelijkheid en het chaotische waarmee het gepaard gaat.

Ik vind het hier fijn, de dingen werken hier, alles is goed georganiseerd. Hoe prettig dat ook is, het leven kan daardoor ook een beetje steriel worden. Zo van: dit gebeurt na dit, en daarna gebeurt het volgende. En nee, je kan dan niet ook dat andere nog doen, want dat staat niet op je planning. In Zuid-Afrika gaat er veel mis, maar we doen het wel sámen, en we zijn allemaal bezig om dingen op te lossen. Mijn dochter was hier laatst op bezoek, en zij zag een bord dat aangaf dat een bus drie minuten te laat kwam. Waar ik vandaan kom kun je zes uur op een station zitten zonder dat er iemand is die je kan vertellen of de trein nog komt. Dus, ja, het is echt fijn om te weten wat er gaat gebeuren. Anderzijds: in Zuid-Afrika zullen mensen niet gauw chagrijnig worden als ze een halfuur op een trein moeten wachten. Het is dan meer van: ‘Oh, dit gedoe weer’, en je praat er gezellig over met degene die naast je zit.”

Is het leven anders zonder uw vader?

“Hij was niet meteen helemaal weg. Er waren zoveel herdenkingen, hij is zoveel gefilmd en gefotografeerd. Maar als ik dan weer naar huis ging, drong het tot me door: oh ja, hij is er niet.” Het is een tijdje stil.

“Maar ja, hij was negentig. Wat heb ik te klagen? Hij heeft een lang, vol, gewéldig leven geleefd. En hij was klaar. Ik denk ook dat het tijd was, dat hij genoeg had gehad.

Mijn dagelijks leven is niet echt veranderd, behalve dat ik nu veel meer contact met mijn moeder heb dan voorheen. Ik ben volwassen natuurlijk, ik ben zelf al grootmoeder, maar er is toch een gevoel van: dit was mijn vader, en hij is er niet meer. Ik kan hem niet knuffelen, niet raadplegen, niets vertellen.

Had ik hem nodig voor het functioneren van mijn leven? Nee. Dat is anders als je zeven, zeventien of zevententwintig bent. Maar hoe oud je ook bent, er is een ruimte die plots leeg is. Het is grappig, aan de ene kant draaide vroeger het hele huishouden om hem en zijn gebedsrooster: ‘dinner when daddy is done praying’, we gaan eten als papa klaar is met bidden. Aan de andere kant nam hij emotioneel gezien niet veel ruimte in. Hij had niet veel aandacht nodig. Toch voelt het alsof hij een grote uitgestrekte leegte achterlaat.”

Was het dan niet extra lastig om weer predikant te zijn, een baan waar je je hart bij nodig hebt?

“Ik weet niet... ik heb ook de tijd kunnen nemen om te rouwen dit jaar, hoor. Maar misschien is het ergens juist ook wel makkelijker om mijn soort werk te doen in een moeilijke tijd. Vanmorgen hadden we het er nog over op de bijbelstudie, in hoeverre je je verhaal kwijt kunt in de kerk, als je bang bent of pijn hebt.

“Mijn indruk is dat hier, en in grote delen van het Westen, religie erg intellectualistisch en individualistisch is. En dat mensen gewend zijn zich in de kerk alleen van hun gelukkige, stralende kant te laten zien. Een beetje zoals op Facebook, waar je jezelf presenteert alsof alles oké is en goed gaat, wat er verder ook werkelijk aan de hand is in je leven.

“In de kerk waarin ik ben opgegroeid in Zuid-Afrika is dat echt anders. Daar vertel je het óók als je niet weet hoe het verder moet, niet meer weet wat links of rechts is. Zo van: hier ben ik, en dit is de

gemeenschap die echt mijn verhaal kent, waar mensen dat niet omzetten in munitie om me neer te halen, maar me willen versterken en ondersteunen.

“Ik denk dat iedereen er beter van zou worden als we een beetje meer aan elkaar kunnen toegeven dat het niet altijd werkt in je leven, dat het niet alleen maar goed gaat. En dat er een plek voor je is waar je niet hoeft te doen alsof dat wel zo is.”

Anglicaans priester Mpho Tutu van Furth, de dochter van aartsbisschop Desmond Tutu en zijn vrouw Leah Tutu. Ze is verbonden aan de Amsterdamse kerk Vrijburg.

De anglicaanse kerk heeft dit jaar geprobeerd u ervan te weerhouden een begrafenis te leiden. Komt de weerstand tegen lhbt-relaties vooral uit het Verenigd Koninkrijk of uit Afrikaanse landen?

“Een deel van de weerstand in Afrikaanse landen komt voort uit het kolonialisme. De Engelsen kwamen naar Afrika en India met hun zeer beperkende ideeën over seksualiteit en gender. In de meeste oude culturen is er zeker plek voor genderfluiditeit, voor seksuele voorkeuren, ervaringen en uitingen buiten het heteroseksuele hokje. In de oorspronkelijke talen had je daar ook allerlei woorden voor.

Maar toen kwamen de Engelsen en die bepaalden: dit kan niet en je moet je bedekken. Dat namen ze op in de wetten van die landen. Nu zeggen veel Afrikaanse landen dat die variëteit nooit onderdeel was van de maatschappij. Nonsens, dat was het wel.

De Bijbel maakt ook helemaal geen enorm punt van homoseksuele relaties. En dan nog – als je er al iets negatiefs in wilt lezen: de Bijbelse teksten zijn geïnspireerd door God. Het was niet dat hij naast iemand kwam zitten en even het boek Deuteronomium dicteerde. De Bijbel is geschreven door mensen om hun ervaringen te boekstaven, over hoe zij Gods stem in hun leven begrepen.”

Om het nog ingewikkelder te maken wordt lhbt-activisme in sommige delen van Afrika nu gezien als een soort neokoloniaal project. Is er nog wel een weg hieruit?

Lachend: “Er is er niet één, er zijn meerdere wegen. Dat begint met: in gesprek gaan met elkaar. Een van de problemen is dat ze het in de kerk niet over seks willen hebben. Want *oh my gosh*, dat is taboe.

Zoals mijn vader zou zeggen: in de Bijbel zegt God ‘gaat heen en vermenigvuldig u’. Dus God moet ervan uitgegaan zijn dat er het een en ander aan seksuele activiteit zou plaatsvinden op aarde. Het is niet zo dat je elkaar in de ogen staart en, boem, er is een baby. Ik zou het goed vinden als je in de kerk ook over seks kon praten, over wat een goede, respectvolle, wederzijds gevende seksuele relatie inhoudt bijvoorbeeld. We zijn volwassenen, tenslotte.

Volgt u de discussie rondom de Nederlandse excuses over het slavernijverleden?

“Een heel klein beetje. Maar wat ik er vooraf van meegekregen heb, klonk niet alsof het een echt excuus zou worden. Daarna had ik geen gelegenheid meer om het nog verder te volgen.”

Een flink deel van de Nederlandse bevolking staat niet achter de excuses. Uit Brits onderzoek van twee jaar geleden bleek dat de helft ‘overwegend trots’ is op het koloniale verleden.

“Ik kan me wel voorstellen dat ze geen reden zien om zich ergens voor te verontschuldigen. Dat heeft te maken met hoe het koloniale verleden wordt onderwezen. Zo van: ‘Dit is de Gouden Eeuw van de Hollandse ontdekkingsreizen, zie hoe we rijk zijn geworden’. Maar de verhalen van Suriname, Indonesië en de Caribische gebieden, hun beleving en hun perspectief, zijn nooit onderwezen. Dus ja, waarom zou je dan in vredesnaam excuses aanbieden?

Misschien kan de regering, in plaats van excuses te gaan overbrengen namens een volk dat daar niet voor voelt, beter tijd besteden aan het vertellen van het verhaal over wat Nederland daar heeft gedaan. Leer mensen erover, zodat dit beter bekend en begrepen wordt.

Anders is het idee: oh, die arme landen krijgen de boel niet op orde. Zonder begrip van wat eraan heeft bijgedragen dat dit arme landen zijn geworden. We kunnen geen verontschuldigheden aanbieden voor een geschiedenis die we niet kennen.”

Er wordt nog niet gesproken over excuses aan Zuid-Afrika, waar Nederland ook schade aangericht heeft. Zijn excuses daar niet ook op hun plaats?

“De geschiedenis van Zuid-Afrika is anders, maar tegelijkertijd is het ook hetzelfde, als je het verhaal tenminste kent. Maar Nederlanders gaan er als toerist heen en komen terug met het verhaal: prachtig land, mooie dieren, geweldige architectuur, en wow, ze spreken een taal die op het Nederlands lijkt, geen idee hoe dat kan... om dan hun mooie vakantiefoto's te laten zien. Van de geschiedenis weten ze alleen dat Nederland aan de kant van Nelson Mandela stond.

Dus ook hier geldt: een rijkere geschiedenis van Nederland zou een heel ander gesprek opleveren. En ja, als dat gesprek op behoorlijke wijze gevoerd wordt, dan zijn excuses een natuurlijke uitkomst.”

Vragen bij dit interview

1. Hoe ga jij om met stiltes in je leven? Hoe gaan wij om met stiltes in de kerk?
2. Ervaar jij onze manier van leven in het westen ook als steriel?
3. Hoe denk jij over Mpho Tutu's uitspraak dat de bijbel geen enorm punt maakt van homoseksuele relaties en dat er in de kerk een taboe rust op seks?
4. Kunnen wij in de kerk ons verhaal kwijt, als we bang zijn of pijn hebben? Zoeken wij naar versterking en ondersteuning?
5. Ben je het eens met de uitspraak van Tutu: 'We kunnen geen verontschuldigen aanbieden voor een geschiedenis die we niet kennen.'